

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2023. gada 14. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālā politika – Direktīva 79/7/EEK – Vienlīdzīga attieksme pret vīriešiem un sievietēm sociālā nodrošinājuma jomā – 6. pants – Valsts tiesiskais regulējums, kurā tiesības uz pensijas piemaksu ir paredzētas tikai sievietēm – Tiesas prejudiciāls nolēmums, kas ļauj konstatēt, ka šis tiesiskais regulējums rada tiešu diskrimināciju dzimuma dēļ – Administratīvā prakse, ar ko turpina piemērot šo tiesisko regulējumu, neraugoties uz šo prejudiciālo nolēmumu – Atsevišķa diskriminācija – Finansiāla atlīdzība – Ar advokāta honorāriem saistīto izdevumu atlīdzināšana

Lietā C-113/22

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Tribunal Superior de Justicia de Galicia* (Galisijas Augstā tiesa, Spānija) iesniegusi ar 2022. gada 2. februāra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2022. gada 17. februārī, tiesvedībā

DX

pret

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja A. Prehala [*A. Prechal*] (referente), tiesneši M. L. Arasteja Saūna [*M. L. Arastey Sahún*], F. Biltšens [*F. Biltgen*], N. Vāls [*N. Wahl*] un J. Pasers [*J. Passer*],

ģenerālvokāte: L. Medina,

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– DX vārdā – *J. de Cominges Cáceres, abogado,*

* Tiesvedības valoda – spāņu.

- *Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)* vārdā – *M. P. García Perea* un *M. P. Madrid Yagüe, letradas*,
- Spānijas valdības vārdā – *L. Aguilera Ruiz*, pārstāvis,
- Eiropas Komisijas vārdā – *I. Galindo Martín* un *A. Szmytkowska*, pārstāves,

ņemot vērā pēc ģenerālvokātes uzklaušanās pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Padomes Direktīvas 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos (OV 1979, L 6, 24. lpp.) interpretāciju.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp divu bērnu tēvu DX, no vienas puses, un *Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)* (Valsts sociālā nodrošinājuma iestāde, Spānija) un *Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)* (Vispārējā sociālā nodrošinājuma valsts kase, Spānija), no otras puses, par šīs pirmās iestādes atteikumu piešķirt viņam pensijas piemaksu, ko saskaņā ar valsts tiesību aktiem saņem tikai sievietes, kurām ir vismaz divi bioloģiski vai adoptēti bērni.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 79/7 1. pantā ir noteikts:

“Šīs direktīvas mērķis ir sociālā nodrošinājuma jomā un citos sociālās aizsardzības posmos, kas paredzēti 3. pantā, pakāpeniski īstent vienlīdzīgas attieksmes principu pret vīriešiem un sievietēm sociālā nodrošinājuma jautājumos, šeit turpmāk sauktu “vienlīdzīgas attieksmes princips”.”
- 4 Šīs pašas direktīvas 2. pantā ir noteikts:

“Šī direktīva attiecas uz darba ņēmējiem – ietverot pašnodarbinātas personas, darba ņēmējus un pašnodarbinātas personas, kuru darbu pārtraukusi slimība, nelaimes gadījums vai piespiedu bezdarbs, un darba meklētājus – un uz tiem darba ņēmējiem un tām pašnodarbinātām personām, kas ir pensionējušās vai ieguvušas invaliditāti.”
- 5 Minētās direktīvas 3. panta 1. punktā ir noteikts:

“Šī direktīva attiecas uz:

  - a) tiesību aktos noteiktajām sistēmām, kas nodrošina aizsardzību šādos gadījumos:
    - slimība,

- invaliditāte,
- vecums,
- nelaimes gadījumi darbā un arodslimības,
- bezdarbs;

[..].”

6 Šīs pašas direktīvas 4. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

Vienlīdzīgas attieksmes princips nozīmē to, ka nepastāv nekāda – ne tieša, ne netieša – diskriminācija dzimuma dēļ, jo īpaši atsaucoties uz civilo vai ģimenes stāvokli, konkrēti, attiecībā uz:

- sociālā nodrošinājuma sistēmu darbības apjomu un pieejas nosacījumiem,
- pienākumu veikt iemaksas un iemaksu aprēķināšanu,
- pabalstu aprēķināšanu, ietverot palielinājumus, kas maksājami attiecībā uz laulāto un par apgādājamiem, un nosacījumus, kas reglamentē termiņus, kuros ir tiesības uz pabalstiem, un to saglabāšanu.”

7 Saskaņā ar Direktīvas 79/7 5. pantu:

“Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka tiek atcelti normatīvi un administratīvi akti, kas ir pretrunā ar vienlīdzīgas attieksmes principu.”

8 Šīs direktīvas 6. pantā ir noteikts:

“Dalībvalstis savā tiesību sistēmā ievieš pasākumus, kas vajadzīgi, lai visām personām, kas uzskata, ka viņām nodarīts kaitējums tādējādi, ka nav piemērots vienlīdzīgas attieksmes princips, būtu iespējams celt prasību tiesā pēc tam, kad tās griezušās pēc palīdzības citās kompetentās iestādēs.”

Spānijas tiesības

9 Saskaņā ar *Ley General de la Seguridad Social* (Vispārējais sociālā nodrošinājuma likums), redakcijā, kas konsolidēta un apstiprināta ar 2015. gada 30. oktobra *Real Decreto Legislativo* 8/2015 (Karaļa leģislatīvais dekrēts 8/2015; 2015. gada 31. oktobra *BOE* Nr. 261, 103291. lpp.; turpmāk tekstā – “LGSS”), 53. pantu:

“1. Tiesības uz pabalstu atzīšanu noilgst piecu gadu laikā, sākot no nākamās dienas pēc tā notikuma datuma, kas būtu par pamatu pabalsta piešķiršanai, neskarot šajā likumā paredzētos izņēmumus un to, ka šādas atzīšanas sekas ir attiecināmas uz laikposmu, kurš sākas trīs mēnešus pirms atbilstošā pieteikuma iesniegšanas dienas.

Ja pieteikumi pārskatīt jau atzītus pabalstus ietekmē to ekonomisko saturu, jaunās pabalsta summas radītajām finansiālajām sekām ir maksimāli trīs mēnešu atpakaļejošs spēks, skaitot no

pieteikuma iesniegšanas dienas. Šo noteikumu par maksimālo atpakaļejošo spēku nepiemēro gadījumos, kad tiek labotas pārrakstīšanās, faktiskas vai aritmētiskas kļūdas [..].”

- 10 *LGSS* 60. panta “Maternitātes piemaksa uz iemaksām balstītām sociālā nodrošinājuma sistēmas pensijām” 1. punktā redakcijā, kas piemērojama pamatlietā, bija paredzēts:

“Sievietēm, kurām ir bioloģiskie vai adoptētie bērni un kuras saskaņā ar kādu sociālā nodrošinājuma sistēmu saņem uz iemaksām balstītu vecuma pensiju, pārdzīvojušā laulātā pensiju vai pastāvīgas darbnespējas pensiju, ir tiesības uz piemaksu pie pensijas, ņemot vērā viņu veikto demogrāfisko ieguldījumu sociālā nodrošinājuma sistēmā.

Šo piemaksu, kas visiem nolūkiem juridiski ir uz iemaksām balstīta valsts pensija, veido summa, kas vienāda ar to, kura aprēķināta, piemērojot minēto pensiju sākotnējai summai noteiktu procentu likmi, kas atkarīga no bērnu skaita atbilstoši šai skalai:

a) divu bērnu gadījumā: 5 procenti.

[..].”

- 11 2007. gada 22. marta *Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres* (Konstitūtais likums 3/2007 par sieviešu un vīriešu faktisku līdztiesību; 2007. gada 23. marta *BOE* Nr. 71, 12611. lpp.) 10. pantā ir noteikts:

“Darbības [..], kas rada vai izraisa diskrimināciju dzimuma dēļ, uzskata par spēkā neesošām un tiesiskas sekas neradošām, un to dēļ rodas [to autora] atbildība atbilstoši tādu reparāciju vai kompensāciju sistēmai, kuras ir reālas, efektīvas un samērīgas ar ciesto kaitējumu, kā arī vajadzības gadījumā atbilstoši tādai iedarbīgai un atturošai sankciju sistēmai, ar ko tiek novērsta diskriminējošu darbību veikšana.”

- 12 2011. gada 10. oktobra *Ley 36/2011 reguladora de la jurisdicción social* (Likums 36/2011 par sociālo lietu tiesām; 2011. gada 11. oktobra *BOE* Nr. 245, 106584. lpp.; turpmāk tekstā – “Likums 36/2011”) 183. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Ja spriedumā ir atzīta pārkāpuma esamība, tiesai atbilstoši gan ar pamattiesību pārkāpumu saistītajam morālajam kaitējumam, gan no tā izrietošajiem papildu zaudējumiem un kaitējumam ir jāspriež par apmēru, kādā attiecīgajā gadījuma prasītājam pienākas kompensācija par to, ka tas cietis no diskriminācijas vai cita savu pamattiesību un pamatbrīvību aizskāruma.

2. Tiesa spriež par zaudējumu apmēru, to nosakot apdomīgi, ja tā precīzu apjomu noteikt ir pārlietu grūti vai dārgi, lai cietušajam sniegtu pietiekamu atlīdzinājumu un tam, cik vien iespējams, pilnībā atjaunotu stāvokli, kāds tas bija pirms aizskāruma, kā arī sekmētu zaudējumu novēršanas mērķi.”

- 13 2020. gada 31. janvāra *Criterio de Gestión 1/2020* (Skaidrojums Nr. 1/2020), ko pieņēma *INSS Subdirección General de Ordenación y Asistencia Jurídica* (Pārvaldības un juridiskās palīdzības ģenerāldirektorāts; turpmāk tekstā – “Skaidrojums Nr. 1/2020”), bija formulēts šādi:

“Kamēr nav veikti grozījumi tiesību aktos, kas vajadzīgi, lai panāktu *LGSS* 60. panta atbilstību [2019. gada 12. decembra spriedumam *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (Piemaksa pie pensijas mātēm) (C-450/18, EU:C:2019:1075)] [..], tiek noteiktas šādas šīs pārvaldes iestādes darbības vadlīnijas:

1. *LGSS* 60. pantā reglamentētā piemaksa pie pastāvīgas darbnespējas pensijām, vecuma pensijām un pārdzīvojušā laulātā pensijām, kamēr netiks izdarīts atbilstošs legīslatīvs minētā panta grozījums, turpmāk joprojām tiek atzīta tikai sievietēm, kuras atbilst šajā pantā paredzētajiem nosacījumiem, kā tas tika darīts līdz šim.
2. Iepriekšējā punkta noteikumi ir loģiski jāinterpretē, neskarot pienākumu izpildīt tos tiesu galīgos spriedumus, kuros vīriešiem ir atzīta minētā piemaksa pie pensijas [..].”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 14 Divu bērnu tēvam *DX* *INSS* piešķīra pilnīgas pastāvīgas invaliditātes pabalstu, kas stājās spēkā 2018. gada 10. novembrī, aprēķinot to 1 972,87 EUR apmērā. Ar šo pabalstu saistītajā administratīvajā procesā viņš nebija skaidri lūdzis un viņam arī netika automātiski atzītas tiesības uz *LGSS* 60. panta 1. punktā paredzēto tā saukto “maternitātes” piemaksu pie vecuma pensijas, pastāvīgas darbnespējas pensijas vai pārdzīvojušā laulātā pensijas (turpmāk tekstā – “attiecīgā pensijas piemaksa”).
- 15 Pamatojoties uz 2019. gada 12. decembra spriedumu *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (Piemaksa pie pensijas mātēm) (C-450/18, EU:C:2019:1075), no kura izriet, ka Direktīva 79/7 nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā *LGSS* 60. pantā paredzētais, ar kuru minētā piemaksa tiek piešķirta tikai sievietēm, *DX* 2020. gada 10. novembrī iesniedza *INSS* lūgumu atzīt viņa tiesības uz tādu pašu piemaksu 5 % apmērā no viņa saņemtā pastāvīgās invaliditātes pabalsta.
- 16 Ar 2020. gada 17. novembra lēmumu (turpmāk tekstā – “noraidošais lēmums”) *INSS* šo lūgumu noraidīja.
- 17 Pēc šī lēmuma *DX* par to cēla prasību *Juzgado de lo Social nº 2 de Vigo* (Vigo Darba un sociālo lietu tiesa Nr. 2, Spānija), kura ar 2021. gada 15. februāra spriedumu, atsaucoties uz 2019. gada 12. decembra spriedumu *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (Piemaksa pie pensijas mātēm) (C-450/18, EU:C:2019:1075), atzina *DX* tiesības uz attiecīgo pensijas piemaksu un vienlaikus noraidīja viņa vienlaicīgi iesniegto prasību par zaudējumu atlīdzību. Ar 2021. gada 1. marta rīkojumu šī tiesa noteica šīs piemaksas finansiālās sekas tādējādi, ka *DX* uz to bija tiesības no 2020. gada 10. augusta, tādējādi ietverot attiecīgās pensijas piemaksas izmaksu par trīs mēnešiem pirms viņa pieteikuma iesniegšanas 2020. gada 10. novembrī.
- 18 *DX* un *INSS* par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā – *Tribunal Superior de Justicia de Galicia* (Galisijas Augstā tiesa, Spānija).

- 19 Lai gan *INSS* uzskata, ka saskaņā ar tiesiskuma principu *DX* nav tiesību uz piemaksu, kas pieprasīta atbilstoši *LGSS* 60. pantam, viņš lūdz, lai, sākot no datuma, kad viņam bija piekļuve savai pensijai, proti, no 2018. gada 10. novembra, viņam tiktu atzītas tiesības uz šo piemaksu, jo, ja viņš būtu sieviete, viņš no šī datuma būtu ticis informēts par šīm tiesībām. Šī paša iemesla dēļ viņš lūdz kompensāciju zaudējumu atlīdzināšanai un preventīvu kompensāciju par diskriminācijas aizlieguma principa pārkāpumu.
- 20 Iesniedzējtiesa vispirms norāda, ka pamatlietas mērķiem fundamentāla nozīme ir jautājumam par to, vai – kā tā sliecas domāt – *INSS* prakse, kā tā izklāstīta un publicēta Skaidrojumā 1/2020 un ko veido sistemātiski attiecīgās pensijas piemaksas vīriešiem atteikumi, kuru dēļ tiem šī piemaksa jāpieprasa tiesas ceļā, ir, ņemot vērā Direktīvu 79/7, jāuzskata par atsevišķu diskrimināciju, kas ir atšķirīga no diskriminācijas, kura izriet no *LGSS* 60. panta un ir izklāstīta 2019. gada 12. decembra spriedumā *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (Piemaksa pie pensijas mātēm) (C-450/18, EU:C:2019:1075).
- 21 Proti, šī sprieduma 17. punktā minētais 2021. gada 15. februāra spriedums esot balstīts uz premisu, saskaņā ar ko noraidošais lēmums, lai gan tas ir diskriminējošs, tomēr atbilst valsts tiesību aktiem, kuri vienīgie ir attiecīgās diskriminācijas pamatā, un līdz ar to pamatlietā aplūkotā noraidījuma diskriminējošais raksturs nevar būt pamats kompensācijai, kas jāmaksā *INSS*.
- 22 Turpinot – iesniedzējtiesa nav pārlicināta, vai gadījumā, ja noraidošais lēmums būtu diskriminācija, kas atšķiras no tās, kāda izriet no *LGSS* 60. panta, iesniedzējtiesa jautā, no kura datuma attiecīgajai personai ir jāpiešķir attiecīgā pensijas piemaksa, un it īpaši, vai šai piešķiršanai ir jābūt ar atpakaļejošu spēku un jāsākas datumā, kad iestājies notikums, kas rada tiesības uz invaliditātes pensiju, uz kuru attiecas šī piemaksa.
- 23 Visbeidzot šī tiesa jautā, pirmām kārtām, vai, lai labotu noraidošā lēmuma veidoto Savienības tiesību pārkāpumu, principā pietiek ar to, ka attiecīgajai personai tiek atzīta attiecīgās pensijas piemaksas piešķiršana ar atpakaļejošu spēku bez nepieciešamības izmaksāt papildu kompensāciju, vai arī, gluži pretēji, šāda kompensācija ir jāpiešķir, lai, pirmkārt, atlīdzinātu nodarīto mantisko un morālo kaitējumu un, otrkārt, atturētu no šādiem pārkāpumiem.
- 24 Otrām kārtām, iesniedzējtiesa uzskata, ka jautājums ir par to, vai, lai nodrošinātu Savienības tiesību efektivitāti, katrā ziņā ir lietderīgi, lai tiesāšanās izdevumi un advokāta honorāri, kas radušies saistībā ar tiesvedību un tiesvedībā *Juzgado de lo Social n° 2 de Vigo* (Vigo Darba un sociālo lietu tiesa Nr. 2) tiktu iekļauti kā tādas kompensācijas sastāvdaļa, kas izmaksāta par Savienības tiesību pārkāpumu, precizējot, ka saskaņā ar valsts tiesībām *INSS* nevar piespriest samaksāt ar šiem tiesāšanās izdevumiem un honorāriem saistītās summas, jo darba tiesību jomā uzsāktās tiesvedības visām personām ir bezmaksas.
- 25 Šādos apstākļos *Tribunal Superior de Justicia de Galicia* (Galisijas Augstā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai pārvaldes iestādes prakse, kas izklāstīta [Skaidrojumā 1/2020] un izpaužas tādējādi, ka pārvaldes iestāde vienmēr atsaka strīdīgo piemaksu vīriešiem un viņiem tā jāpieprasa tiesas ceļā, kā tas noticis ar prasītāju šajā tiesvedībā, ir uzskatāma – saskaņā ar Direktīvu [79/7] – par minētās direktīvas administratīvu neizpildi, kas atšķiras no Eiropas Savienības Tiesas 2019. gada 12. decembra spriedumā *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (Piemaksa pie pensijas mātēm) [(C-450/18, EU:C:2019:1075)] konstatētās normatīvās neizpildes, tādējādi, ka šī administratīvā neizpilde pati par sevi ir diskriminācija dzimuma dēļ, ievērojot apstākli,

ka saskaņā ar minētās direktīvas 4. pantu vienlīdzīgas attieksmes princips tiek definēts kā tas, ka nepastāv nekāda – ne tieša, ne netieša – diskriminācija dzimuma dēļ, un ka saskaņā ar tās 5. pantu dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka tiek atcelti normatīvi un administratīvi akti, kas ir pretrunā vienlīdzīgas attieksmes principam?

- 2) Vai, ievērojot atbildi uz iepriekšējo jautājumu un ņemot vērā Direktīvu 79/7 (it īpaši tās 6. pantu un līdzvērtības un efektivitātes principus saistībā ar Savienības tiesību neizpildes juridiskajām sekām), datumam, no kura iestājas sekas tiesas konstatējumam par tiesībām uz piemaksu, ir jābūt pieteikuma iesniegšanas datumam (ar trīs mēnešu atpakaļejošu spēku), vai arī šim seku iestāšanās datumam ir jābūt ar atpakaļejošu spēku datumam, kad tika pasludināts vai publicēts Tiesas 2019. gada 12. decembra spriedums *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (Piemaksa pie pensijas mātēm) (C-450/18, EU:C:2019:1075), vai tā notikuma datumam, kas ir bijis pamats piešķirt pastāvīgas darbnespējas pabalstu, uz ko attiecas strīdīgā [pensijas] piemaksa?
- 3) Vai, ievērojot atbildi uz iepriekšējiem jautājumiem un ņemot vērā piemērojamo direktīvu (it īpaši tās 6. pantu un līdzvērtības un efektivitātes principus saistībā ar Savienības tiesību neizpildes juridiskajām sekām), būtu jāpiespriež izmaksāt atlīdzību, kura sedz faktiski nodarītos zaudējumus un kurai ir preventīva iedarbība, tāpēc ka šie zaudējumi nav segti, nosakot atbilstošu datumu, no kura iestājas sekas tiesas konstatējumam par tiesībām uz piemaksu, un katrā ziņā vai šādā atlīdzībā ir jāiekļauj tiesāšanās izmaksas un advokāta honorāri saistībā ar tiesvedību *Juzgado de lo Social* (Darba un sociālo lietu tiesa) un šajā *Sala de lo Social* (Darba un sociālo lietu palāta)?”

Tiesvedība Tiesā

- 26 Ar 2022. gada 19. jūlija lēmumu, kas Tiesā reģistrēts 2022. gada 4. augustā, iesniedzējtiesa atsauca savu otro prejudiciālo jautājumu, paskaidrojot, ka kopš lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas dienas *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) ar 2022. gada 30. maija spriedumu ir atrisinājusi jautājumu par maternitātes piemaksu piešķiršanas datumu vīriešu dzimuma darba ņēmējiem, nolemjot, ka tas ir piekļuves pensijai, uz kuru attiecas šis piemaksas, datums.
- 27 Iesniedzējtiesa tomēr precizē, ka pirmajam un trešajam jautājumam joprojām ir nozīme pamatlietā, vienlaikus norādot, ka tā pirmo jautājumu uztur tikai, ciktāl, pēc Tiesas domām, atbilde uz šo jautājumu ir nepieciešama, lai atbildētu uz trešo jautājumu.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pieņemamību un iespējamo tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisīšanas

- 28 INSS norāda, ka pirmais jautājums ir nepieņemams, jo uz to jau esot atbildēts tādējādi, ka ir pieņemti jauni norādījumi, lai pielāgotu šīs administratīvās iestādes praksi šī sprieduma 26. punktā minētajai valsts judikatūrai. Arī Spānijas valdība uzskata, ka šis jautājums ir nepieņemams, jo tās ieskatā tā mērķis nav Savienības tiesību interpretācija, bet gan vienīgi valsts pārvaldes iestādes rīcības pārbaudes no šo tiesību viedokļa panākšana.

- 29 *INSS* turklāt apgalvo, ka trešais jautājums ir nepieņemams, jo vairākos *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa) pasludinātajos spriedumos attiecībā uz maternitātes piemaksām tai netika piespriests atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, jo minētā tiesa uzskatīja, ka lietas, kurās tika pasludināti šie spriedumi, radīja juridiskas šaubas. Savukārt Spānijas valdība uzskata, ka šis jautājums ir zaudējis savu priekšmetu, jo attiecīgās pensijas piemaksas piešķiršana ar atpakaļejošu spēku, kā atzīts šī sprieduma 26. punktā minētajā valsts judikatūrā, nozīmē *restitutio in integrum*, padarot lieku jebkādu papildu kompensāciju.
- 30 Ievadam jāatgādina pastāvīgās judikatūras atziņa, ka Tiesas un valsts tiesu sadarbībā, kas noteikta ar LESD 267. pantu, tikai valsts tiesai, kas izskata lietu un kas ir atbildīga par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā lietas īpatnības, ir jāizvērtē gan tas, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums tai ir nepieciešams sprieduma taisīšanai, gan arī tas, cik nozīmīgi lietā ir jautājumi, ko tā uzdod Tiesai. Tāpēc gadījumā, ja uzdotie jautājumi ir par Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu (spriedums, 2023. gada 31. janvāris, *Puig Gordi* u.c., C-158/21, EU:C:2023:57, 50. punkts).
- 31 No minētā izriet, ka uz jautājumiem par Savienības tiesību interpretāciju attiecas atbilstības prezumpcija. Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas uzdotu prejudiciālu jautājumu vienīgi tad, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar faktisko situāciju pamatlietā vai pamatlietas priekšmetu, ja izvirzītā problēma ir hipotētiska vai ja Tiesai nav zināmi faktiskie un tiesību apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedums, 2021. gada 18. maijs, *Asociația "Forumul Judecătorilor din România"* u.c., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 un C-397/19, EU:C:2021:393, 116. punkts).
- 32 Runājot par pirmo jautājumu, pirmkārt, tas attiecas uz Skaidrojumā 1/2020 ietvertās administratīvās prakses vērtējumu, ņemot vērā Direktīvu 79/7. Saskaņā ar iesniedzējtiesas sniegtajiem paskaidrojumiem atbilstoši tieši šai praksei *INSS* pieņēma noraidošo lēmumu, kas ir pamatlietas priekšmets. Tādējādi *INSS* apgalvojums, ka šī prakse kopš tā laika ir tikusi mainīta, nevar likt konstatēt šī jautājuma nepieņemamību.
- 33 Otrkārt, no iesniedzējtiesas sniegtajiem paskaidrojumiem, kā arī no pirmā jautājuma formulējuma izriet, ka šī tiesa vēlas saņemt Direktīvas 79/7, it īpaši tās 5. un 6. panta, interpretāciju, lai izvērtētu noraidošā lēmuma tiesiskumu, ņemot vērā no šīs direktīvas izrietošās prasības. Tādējādi pretēji Spānijas valdības apgalvotajam minētā tiesa nelūdz Tiesai pašai veikt šādu vērtējumu.
- 34 Attiecībā uz trešo jautājumu, pirmām kārtām, ir jānorāda, ka ar to iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai pamatlietas apstākļos no Direktīvas 79/7 izriet tās pienākums piespriest *INSS* samaksāt prasītājam pamatlietā preventīvu atlīdzību, vajadzības gadījumā tajā iekļaujot viņa tiesāšanās izdevumus un advokāta honorārus, kas viņam radušies, ceļot prasību tiesā. Šajā ziņā nav nozīmes tam, ka valsts tiesībās šajā gadījumā nav paredzēta iespēja piespriest atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un advokāta honorārus, jo iesniedzējtiesa turklāt ir uzsvērusi, ka tieši šādas iespējas neesamība tai likusi uzdot trešo jautājumu.
- 35 Otrām kārtām, ņemot vērā trešā jautājuma priekšmetu, kas tikko atgādināts, nevar piekrist Spānijas valdības izvirzītajai tēzei, ka šī jautājuma priekšmets ir zudis. Iesniedzējtiesa vēlas uzzināt tieši to, vai pamatlietas apstākļos attiecīgās pensijas piemaksas piešķiršanas datuma noteikšana ar atpakaļejošu spēku ir pietiekama, lai atjaunotu vienlīdzīgu attieksmi, kā to apgalvo šī valdība, un tādējādi šis aspekts attiecas uz minētā jautājuma būtību.

- 36 No tā izriet, pirmkārt, ka pirmais un trešais jautājums ir pieņemami un, otrkārt, ka nekas neliecina par to, ka uz trešo jautājumu vairs nebūtu jāatbild.

Par lietas būtību

- 37 Ar pirmo un trešo jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīva 79/7, it īpaši tās 6. pants, ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja pensijas piemaksas pieteikumu, ko iesniedzis [attiecīgajā sistēmā] apdrošināts vīrietis, kompetentā iestāde ir noraidījusi saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram šīs piemaksas piešķiršana ir attiecināta tikai uz apdrošinātām sievietēm, lai gan šis tiesiskais regulējums rada tiešu diskrimināciju dzimuma dēļ Direktīvas 79/7 izpratnē, kā to interpretējusi Tiesa prejudiciālā nolēmumā, kas pasludināts pirms lēmuma par šāda pieteikuma noraidīšanu, valsts tiesai, kurā celta prasība par šo lēmumu, ir jāuzdod šai iestādei ne tikai piešķirt attiecīgajai personai prasīto piemaksu pie pensijas, bet arī samaksāt tai zaudējumus ar preventīvu iedarbību, kā arī atlīdzināt saistītos tiesāšanās izdevumus un advokāta honorārus, kas tai radušies tiesā, gadījumā, ja šis lēmums ir pieņemts saskaņā ar administratīvo praksi, ar kuru, neraugoties uz šo spriedumu, turpina piemērot minēto tiesisko regulējumu, tādējādi attiecīgajai personai savas tiesības uz minēto piemaksu jāpieprasa tiesas ceļā.
- 38 Iesākumā jāatgādina, pirmkārt, ka 2019. gada 12. decembra sprieduma *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (Piemaksa pie pensijas mātēm) (C-450/18, EU:C:2019:1075) 39., 41., 66. un 67. punktā Tiesa jau būtībā ir nospriedusi, ka Direktīva 79/7 ir jāinterpretē tādējādi, ka tā nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā paredzētas tiesības uz piemaksu pie pensijas sievietēm, kam ir vismaz divi bioloģiski vai adoptēti bērni un kas saņem uz iemaksām balstītu pastāvīgas darbnespējas pensiju saskaņā ar valsts sociālā nodrošinājuma sistēmu, bet vīriešiem, kuri atrodas identiskā situācijā, nav tiesību uz šādu piemaksu pie pensijas, jo šāds tiesiskais regulējums rada tiešu diskrimināciju dzimuma dēļ šīs direktīvas 4. panta 1. punkta trešā ievilkuma izpratnē.
- 39 Kā izriet no iesniedzējtiesas sniegtajiem paskaidrojumiem, noraidošais lēmums tika pieņemts saskaņā ar to pašu valsts tiesību normu, par kuru bija runa lietā, kurā pasludināts šis spriedums, proti, *LGSS* 60. panta 1. punktu. Tādējādi minētajai nav šaubu par Direktīvas 79/7 4. panta 1. punktā paredzētā vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu ar šādu valsts tiesību normu.
- 40 Otrkārt, pirmais un trešais jautājums ir balstīti uz premisu, saskaņā ar kuru, ņemot vērā pamatlietā aplūkotā valsts tiesiskā regulējuma diskriminējošo raksturu un šī sprieduma 26. punktā minēto valsts judikatūru, iesniedzējtiesai pamatlieta katrā ziņā ir jāizskata tādējādi, ka ir vismaz jāatzīst prasītāja pamatlietā tiesības uz attiecīgo piemaksu pie pensijas ar atpakaļejošu spēku, sākot no datuma, kurā viņš ieguva pastāvīgas darbnespējas pensiju.
- 41 Šī premisa, šķiet, atbilst Tiesas pastāvīgajai judikatūrai, saskaņā ar kuru, ja ir konstatēta Savienības tiesībām pretēja diskriminācija un kamēr nav veikti pasākumi, ar ko tiktu atjaunota vienlīdzīga attieksme, vienlīdzības principa ievērošanu var nodrošināt, tikai piešķirot mazāk labvēlīgo attieksmi saņēmušās kategorijas personām tādas pašas priekšrocības, kādas ir privileģētajai kategorijai piederīgajām personām. Šādā gadījumā valsts tiesai ir pienākums nepiemērot nevienu diskriminējošu valsts tiesību normu, neprasot vai negaidot no likumdevēja tās iepriekšēju atcelšanu, un nelabvēlīgā stāvoklī esošās grupas locekļiem piemērot tādu pašu kārtību, kāda tiek piemērota otras kategorijas personām (spriedumi, 2007. gada 21. jūnijs, *Jonkman u.c.*, no C-231/06 līdz C-233/06, EU:C:2007:373, 39. punkts, un 2017. gada 9. marts, *Milkova*, C-406/15, EU:C:2017:198, 66. un 67. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

- 42 Šāds pienākums turklāt attiecas ne tikai uz valsts tiesām, bet arī uz visām valsts iestādēm, tostarp valsts administratīvajām iestādēm, kuras ir atbildīgas par šādas kārtības piemērošanu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 10. marts, *Grossmania*, C-177/20, EU:C:2022:175, 46. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 43 Pēc šī precizējuma ir jānorāda, pirmkārt, ka individuāls lēmums, kas pieņemts, piemērojot tiesisko regulējumu, kurš veido tiešu diskrimināciju dzimuma dēļ Direktīvas 79/7 4. panta 1. punkta izpratnē, kāds ir saskaņā ar LGSS 60. panta 1. punktu pieņemtais noraidošais lēmums, ir diskriminējošs tāpat kā šāds tiesiskais regulējums, jo šajā lēmumā attiecībā uz skarto personu ir atkārtoti minētā tiesiskā regulējuma diskriminējošie elementi.
- 44 Tātad, izskatot prasību par šādu lēmumu, valsts tiesai, lai atjaunotu vienlīdzīgu attieksmi, principā būs jāveic šī sprieduma 41. punktā atgādinātais pasākums.
- 45 Tomēr šajā gadījumā iesniedzējtiesa ir uzsvērusi, ka noraidošajā lēmumā ir ne vien piemērots Direktīvai 79/7 pretrunā esošs valsts tiesiskais regulējums, bet tas ir arī pieņemts saskaņā ar administratīvo praksi, kas pārņemta Skaidrojumā 1/2020, kurš publicēts pēc 2019. gada 12. decembra sprieduma *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (Piemaksa pie pensijas mātēm) (C-450/18, EU:C:2019:1075). Atbilstoši šim skaidrojumam šajā jomā kompetentā iestāde, proti, INSS, līdz LGSS 60. panta pielāgošanai šim spriedumam turpina piešķirt attiecīgo pensijas piemaksu tikai sievietēm, kuras atbilst šajā pantā paredzētajiem nosacījumiem, neskarot pienākumu izpildīt galīgus tiesas nolēmumus, ar ko attiecīgā pensijas piemaksa tiek atzīta vīriešiem.
- 46 Šādos apstākļos ir jāprecizē, ka lēmums, ar kuru vīriešiem tiek atteikta attiecīgās piemaksas pie pensijas piešķiršana un kurš pieņemts saskaņā ar šādu administratīvo praksi, kas turklāt ir tikusi formāli nostiprināta publicētā administratīvā normā, attiecībā uz pensijas saņēmējiem vīriešiem neatkarīgi no tiesas diskriminācijas dzimuma dēļ, kura izriet no pamatlietā aplūkotajā tiesiskajā regulējumā paredzētajiem materiālajiem nosacījumiem, var radīt diskrimināciju attiecīgās pensijas piemaksas piešķiršanu regulējošiem procesuālajiem nosacījumiem.
- 47 Pat ja šī prakse neizslēdz, ka līdz ar minētās piemaksas piešķiršanu vīriešiem – gadījumā, ja tiesas nolēmumā šāda piešķiršana ir paredzēta, – galu galā tiek atjaunota vienlīdzīga attieksme, minētā prakse tomēr nozīmē, ka tikai vīriešiem savas tiesības uz attiecīgo pensijas piemaksu jāpieprasa tiesas ceļā, un tas viņiem it īpaši nozīmē ilgāku termiņu šīs piemaksas saņemšanai, kā arī attiecīgā gadījumā – papildu izdevumus.
- 48 Otrkārt, ir jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 79/7 6. pantu dalībvalstīm savā tiesību sistēmā ir jāievieš pasākumi, kas vajadzīgi, lai visas personas, kuras uzskata, ka tām nodarīts kaitējums ar diskrimināciju dzimuma dēļ, varētu celt prasību tiesā pēc tam, kad tās griezušās pēc palīdzības citās kompetentās iestādēs.
- 49 Šāds pienākums nozīmē, ka attiecīgajiem pasākumiem ir jābūt pietiekami efektīviem, lai sasniegtu Direktīvā 79/7 izvirzīto mērķi panākt faktiskas vienlīdzīgas iespējas, tādējādi tiem ir jābūt piemērotiem, lai atjaunotu šo vienlīdzību, nodrošinātu efektīvu un iedarbīgu tiesību aizsardzību tiesā un lai tiem attiecībā pret diskriminējošo iestādi būtu reāla preventīva iedarbība (attiecībā uz darba nosacījumiem un it īpaši tiem, kas attiecas uz atlaišanu, skat. spriedumus, 1993. gada 2. augusts, *Marshall*, C-271/91, EU:C:1993:335, 22. un 24. punkts, kā arī 2015. gada 17. decembris, *Arjona Camacho*, C-407/14, EU:C:2015:831, 29. un 31. punkts.

- 50 Šajā ziņā, ja, ņemot vērā attiecīgā vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpuma īpatnības, finansiāla atlīdzība ir pasākums, kas izvēlēts, lai sasniegtu mērķi atjaunot faktiskas vienlīdzīgas iespējas, tai ir jābūt piemērotai tādā ziņā, ka ar to atbilstoši piemērojamojām valsts normām ir pilnībā jāatlīdzina diskriminācijas radītais kaitējums (šajā ziņā skat. spriedumus, 1993. gada 2. augusts, *Marshall*, C-271/91, EU:C:1993:335, 25. un 26. punkts, kā arī 2015. gada 17. decembris, *Arjona Camacho*, C-407/14, EU:C:2015:831, 32. un 33. punkts).
- 51 Jāprecizē arī, ka ar tādas zaudējumu atlīdzības izmaksāšanu cietušajai personai, kas pilnībā sedz diskriminācijas dzimuma dēļ rezultātā nodarīto kaitējumu, saskaņā ar dalībvalstu noteiktiem sīki izstrādātiem noteikumiem, ir iespējams nodrošināt šāda kaitējuma faktisku atlīdzināšanu vai kompensāciju preventīvā un samērīgā veidā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 17. decembris, *Arjona Camacho*, C-407/14, EU:C:2015:831, 37. punkts).
- 52 Pirmām kārtām, pastāvot tādām lēmumiem kā šī sprieduma 46. punktā minētais, kas rada diskrimināciju, kura saistīta ar attiecīgās pensijas piemaksas piešķiršanas materiālajiem nosacījumiem, kā arī diskrimināciju, kas saistīta ar procesuālajiem nosacījumiem, kuri reglamentē šo pašu piešķiršanu, valsts tiesa, kas izskata pret šo lēmumu vērstu prasību, nevar aprobežoties ar to, ka par labu attiecīgajam vīriešu dzimuma apdrošinātajam tiek noteikts šī sprieduma 41. punktā minētais pasākums, ar kuru viņam ar atpakaļejošu spēku tiek atzītas tiesības uz attiecīgo piemaksu pie pensijas.
- 53 Lai gan šāda atzišana ar atpakaļejošu spēku principā ļauj atjaunot vienlīdzīgu attieksmi attiecībā uz attiecīgās pensijas piemaksas piešķiršanas materiālajiem nosacījumiem, tā nav piemērojama, lai atlīdzinātu kaitējumu, kas minētajam apdrošinātajam rodas minēto procesuālo nosacījumu diskriminējošā rakstura dēļ.
- 54 No tā izriet, ka šādam apdrošinātajam papildus attiecīgās pensijas piemaksas atzišanai ar atpakaļejošu spēku ir jābūt iespējai izmantot arī šī sprieduma 50. punktā atgādināto pasākumu, proti, atbilstošu finansiālu atlīdzinājumu tādā ziņā, ka tam saskaņā ar piemērojamojām valsts tiesību normām ir jāļauj pilnībā kompensēt diskriminācijas faktiski nodarīto kaitējumu.
- 55 Šajā gadījumā no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka Spānijas tiesībās šāda iespēja patiešām ir paredzēta, jo no Likuma 36/2011 183. panta izriet, ka sociālā nodrošinājuma jomā kompetentajām tiesām ir jāatlīdzina zaudējumi diskriminācijas upuriem, lai atjaunotu to stāvokli pirms diskriminācijas, kā arī palīdzētu sasniegt mērķi novērst kaitējumu.
- 56 Šajā kontekstā, otrām kārtām, ir jāprecizē, ka ir jābūt iespējamam izdevumus, tostarp tiesāšanās izdevumus un advokāta honorārus, kādi attiecīgajam dalībniekam ir radušies, lai īstenotu savas tiesības uz attiecīgo pensijas piemaksu, ņemt vērā saistībā ar finansiālu atlīdzību, ciktāl šo izdevumu rašanos ir izraisījusi diskriminējošu šīs piemaksas piešķiršanu reglamentējošu procesuālo nosacījumu piemērošana viņam.
- 57 Kā atgādināts šī sprieduma 50. punktā, šai atlīdzībai, kas balstīta uz Direktīvas 79/7 6. pantu, ir jāļauj pilnībā kompensēt diskriminācijas dēļ faktiski nodarītos zaudējumus.
- 58 Tādējādi nevar neņemt vērā izdevumus, kas attiecīgajai personai radušies tāpēc, ka tai piemēroti diskriminējoši procesuālie nosacījumi, tostarp attiecīgā gadījumā – tiesāšanās izdevumus un advokāta honorārus saistībā ar tiesvedībām, kuras tai bija jāuzsāk, lai aizstāvētu savas tiesības.

- 59 Šajā gadījumā, ņemot vērā šī sprieduma 55. punktu, šķiet – neskarot pārbaudi, kas jāveic iesniedzējtiesai –, ka Likuma 36/2011 183. pants ļauj šai tiesai piešķirt prasītājam pamatlietā pilnu finansiālu atlīdzību, kāda izriet no Direktīvas 79/7 6. panta, un līdz ar to arī atlīdzību, kas sedz tiesāšanās izdevumus un advokāta honorārus, kuri tai radušies, lai tiesā īstenotu savas tiesības uz attiecīgo piemaksu pie pensijas.
- 60 Šajā ziņā nav nozīmes tam, kā uzsvērusi šī tiesa, ka saskaņā ar Spānijas procesuālajām tiesību normām darba tiesību jomā tai nav iespējams piespriest atlīdzināt tiesāšanās izdevumus iestādei, kura ir atbildīga par diskrimināciju pamatlietā, jo uz atlīdzību, kas sedz tiesāšanās izdevumus un advokāta honorārus, šādi procesuālie noteikumi neattiecas, bet tā ir neatņemama daļa no pilnīgas atlīdzības attiecīgajai personai, kāda prasīta šī sprieduma 50. punktā atgādinātajā judikatūrā.
- 61 Katrā ziņā, lai gan dalībvalstu tiesību sistēmā ir jānosaka kārtība, kādā jānosaka šis atlīdzības apmērs, ietverot nozīmi, kāda jāpiešķir tam, ka attiecīgā diskriminācija ir radusies kompetentās iestādes apzinātas darbības dēļ, šī kārtība nedrīkst ietekmēt pašu minētās atlīdzības būtību (pēc analogijas skat. spriedumu, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 65. un 71. punkts).
- 62 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz pirmo un trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīva 79/7, it īpaši tās 6. pants, ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja pensijas piemaksas pieteikumu, ko iesniedzis apdrošināts vīrietis, kompetentā iestāde ir noraidījusi saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram šis piemaksas piešķiršana ir attiecināta tikai uz apdrošinātām sievietēm – lai gan šis tiesiskais regulējums rada tiešu diskrimināciju dzimuma dēļ Direktīvas 79/7 izpratnē, kā to ir interpretējusi Tiesa prejudiciālā nolēmumā, kas pasludināts pirms lēmuma par šāda pieteikuma noraidīšanu –, valsts tiesai, kurā celta prasība par šo lēmumu, ir jāuzdod šai iestādei ne tikai piešķirt attiecīgajai personai prasīto piemaksu pie pensijas, bet arī atbilstoši piemērojamām valsts tiesību normām izmaksāt atlīdzību, kas ļauj pilnībā kompensēt zaudējumus, kādi tai radušies diskriminācijas dēļ, tostarp tiesāšanās izdevumus un advokāta honorārus, kas tai radušies tiesā, gadījumā, ja šis lēmums ir pieņemts saskaņā ar administratīvo praksi, ar kuru, neraugoties uz šo spriedumu, turpina piemērot minēto tiesisko regulējumu, un tādējādi attiecīgajai personai savas tiesības uz minēto piemaksu jāpieprasa tiesas ceļā.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 63 Attiecībā uz pamatlīetas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

Padomes Direktīvas 79/7/EEK (1978. gada 19. decembris) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos 6. pants

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tad, ja pensijas piemaksas pieteikumu, ko iesniedzis apdrošināts vīrietis, kompetentā iestāde ir noraidījusi saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram šis piemaksas piešķiršana ir attiecināta tikai uz apdrošinātām sievietēm – lai gan šis tiesiskais regulējums

rada tiešu diskrimināciju dzimuma dēļ Direktīvas 79/7 izpratnē, kā to ir interpretējusi Tiesa prejudiciālā nolēmumā, kas pasludināts pirms lēmuma par šāda pieteikuma noraidīšanu –, valsts tiesai, kurā celta prasība par šo lēmumu, ir jāuzdod šai iestādei ne tikai piešķirt attiecīgajai personai prasīto piemaksu pie pensijas, bet arī atbilstoši piemērojamām valsts tiesību normām izmaksāt atlīdzību, kas ļauj pilnībā kompensēt zaudējumus, kādi tai radušies diskriminācijas dēļ, tostarp tiesāšanās izdevumus un advokāta honorārus, kas tai radušies tiesā, gadījumā, ja šis lēmums ir pieņemts saskaņā ar administratīvo praksi, ar kuru, neraugoties uz šo spriedumu, turpina piemērot minēto tiesisko regulējumu, un tādējādi attiecīgajai personai savas tiesības uz minēto piemaksu jāpieprasa tiesas ceļā.

[Paraksti]